

Аудит відповідності заходів Національної академії наук України з підтримки розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок

(рішення Рахункової палати від 23 грудня 2025 року № 32-2)

ОБ'ЄКТИ КОНТРОЛЮ:

- Національна академія наук України
- та її 4 установи у містах Харків, Одеса, Львів і Дніпро

ПЕРІОД АУДИТУ:

2023–2024 роки
та I півріччя 2025 року

ВИСНОВКИ

Протягом 2023–2024 років та I півріччя 2025 року Національна академія наук України (далі — НАН України, Академія) загалом забезпечила реалізацію заходів за рахунок коштів Державного бюджету України за КПКВК 6541230 «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень» з дотриманням норм чинного законодавства. Кошти в обсязі 1673,0 млн грн спрямовувались за трьома напрямками: підтримка пріоритетних для держави наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок (1330,0 млн грн); придбання новітнього та модернізація існуючого наукового обладнання (231,0 млн грн) та проведення молодими вченими досліджень і розробок шляхом створення на конкурсній основі дослідницьких лабораторій (груп) молодих вчених (112,0 млн гривень).

Мета бюджетної програми в цілому досягнута: забезпечено проведення 408 наукових досліджень і науково-технічних розробок, з яких понад 70 % — прикладні; реалізовано 113 наукових проєктів за грантовими програмами для молодих вчених; придбано 154 од. наукового обладнання та комплектуючих. Водночас зазначені заходи здійснювались в умовах несформованості цілісної системи державного управління та регулювання у сфері наукової і науково-технічної діяльності, що зумовлено недосконалістю нормативно-правового забезпечення, недостатньою координацією між державою, замовником і виконавцями досліджень, а також невизначеністю механізмів практичного застосування результатів наукової діяльності. При цьому простежується причинно-наслідковий зв'язок між станом нормативно-правового забезпечення, прийнятими організаційно-управлінськими рішеннями та окремими невідповідностями встановленим нормам і правилам.

НАН України загалом забезпечила формування тематики наукових досліджень і розробок з дотриманням встановлених норм. Тим не менш мали місце окремі невідповідності щодо строків затвердження тематичних напрямів, проведення конкурсного відбору та приведення організаційно-розпорядчих документів у відповідність із нормативними змінами. Частково не відповідали встановленим нормам окремі етапи конкурсного відбору, процеси експертизи, визначення виконавців. Невідповідності у процесі реєстрації та обліку наукових робіт призвели до відхилень між фактичними показниками затрат та даними звітності за 2023–2024 роки.

Кошти за КПКВК 6541230 загалом використовувались відповідно до завдань і мети бюджетної програми.

Через невизначеність процесів внутрішнього контролю мали місце технічні помилки при реєстрації, обліку та плануванні вартості наукових робіт, а також окремі невідповідності при використанні придбаного обладнання.

НАН України в цілому забезпечила відповідність фактичних результатів завершених наукових досліджень і розробок очікуваним. У 2023–2024 роках завершено 184 наукові роботи.

Створено 380 та 409 од. науково-технічної продукції відповідно за пріоритетними тематичними напрямками досліджень і розробок; впроваджено 144 та 170 од. відповідно. Водночас відсутність визначених державою механізмів практичного застосування результатів досліджень зумовила їх переважно самостійне просування установами Академії. Не встановлені єдині критерії моніторингу, обліку використання патентів. Не визначені єдині підходи до обліку та використання об'єктів права інтелектуальної власності, що створює ризики їх використання без відома Академії.

Внаслідок недостатнього рівня внутрішнього контролю та відсутності єдиних підходів до облікової політики, в окремих наукових установах встановлено окремі невідповідності бухгалтерського обліку та оформлення передачі майнових прав.

ВИЯВЛЕНО

1,4 млн грн

порушення та недоліки, пов'язані з неналежним веденням бухгалтерського обліку та складанням фінансової звітності (щодо фінансової звітності розпорядників коштів державного бюджету)

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- **НАН України** рекомендовано:
 - привести у відповідність із вимогами чинного законодавства Порядок формування тематики та контролю за виконанням наукових досліджень в НАН України;
 - забезпечити погодження з Науковим комітетом Національної ради з питань розвитку науки і технологій Положення про порядок конкурсного відбору за Цільовою науково-технічною програмою оборонних досліджень НАН України;
 - забезпечити ухвалення НАН України як організатором конкурсу окремого рішення про затвердження результатів конкурсу із зазначенням загального обсягу видатків на весь період виконання наукової роботи;
 - вжити заходів щодо укладання з експертами договорів / доручень про проведення експертизи конкурсних заявок;
 - розробити і затвердити порядок здійснення контролю за виконанням робіт за пріоритетними тематичними напрямками досліджень і розробок та їх реєстрацією й обліком в Автоматизованому інформаційному фонді науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт і захищених дисертацій та Розподіленій інформаційній технології підтримки науково-організаційної діяльності;
 - забезпечити узгодження переліку наукових приладів і обладнання, що потребують придбання або модернізації за рахунок коштів державного бюджету за бюджетною програмою за КПКВК 6541230, з переліком наукових робіт за пріоритетними напрямками, що виконуються за рахунок коштів цієї бюджетної програми та потребують цього обладнання;
 - вжити заходів щодо приведення строків проведення та формування результатів конкурсних відборів наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок та формування переліків обладнання, що придбаватиметься (або модернізуватиметься) у плановому році, зі строками формування бюджетних запитів для забезпечення обґрунтованості потреби у бюджетних коштах на такі цілі;

- опрацювати питання щодо нормативно-правового врегулювання порядку прийняття управлінських рішень про використання результатів наукових досліджень за пріоритетними напрямками, які фінансуються за бюджетною програмою за КПКВК 6541230, та надати відповідні пропозиції Кабінетові Міністрів України;
- опрацювати питання щодо нормативно-правового врегулювання порядку планування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт та надати відповідні пропозиції Кабінету Міністрів України;
- актуалізувати порядок використання об'єктів права інтелектуальної власності, що створюються в установах НАН України.

РЕАГУВАННЯ

- ✓ **НАН України:**
 - ✓ постановою Президії НАН України від 14.01.2026 № 10 затвердила План заходів реагування на рішення Рахункової палати від 23.12.2025 № 32-2, відповідно до якого передбачено впровадження усіх наданих Рахунковою палатою рекомендацій;
 - ✓ забезпечила погодження з Науковим комітетом Національної ради з питань розвитку науки і технологій Положення про порядок конкурсного відбору та виконання установами НАН України робіт за Цільовою науково-технічною програмою оборонних досліджень НАН України на 2025–2029 роки, затвердженого постановою Президії НАН України від 30.10.2024 № 418/4 (лист Наукового комітету від 15.01.2026 № 007-07/1372).
- ✓ Інститутом геотехнічної механіки **НАН України** скориговано суму амортизації придбаного обладнання на 231,4 тис. грн (у зв'язку з безпідставним заниженням амортизації на 5,7 млн грн через некоректне визначення строків корисного використання станом на 01.07.2025) та оприбутковано 14 патентів на об'єкти права інтелектуальної власності вартістю 1188,0 тис. грн, що забезпечило усунення заниження вартості активів і викривлення показників фінансової звітності.
- ✓ **НАН України** виконано дві рекомендації. Термін виконання інших рекомендацій ще не настав.